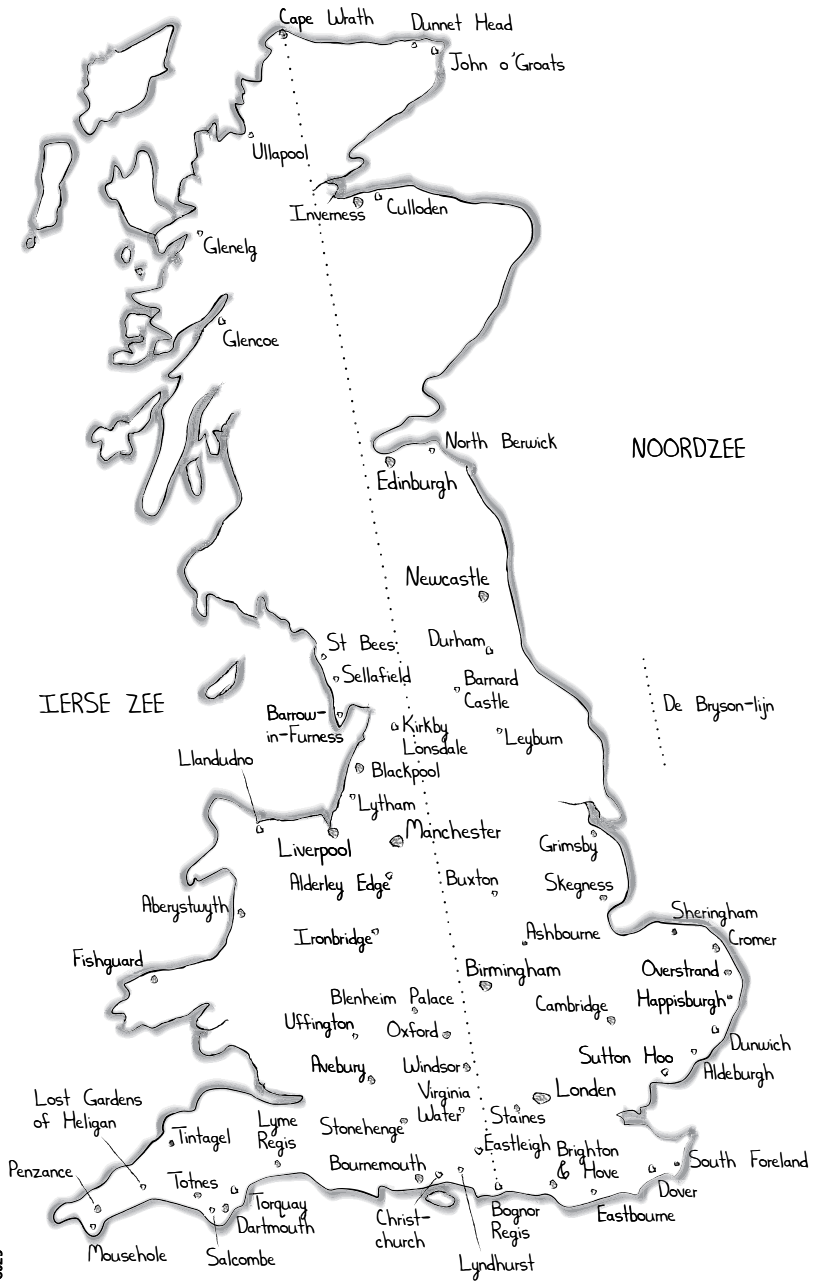

INHOUD

Proloog 9

- 1 *Bugger Bognor!* 21
 - 2 De Seven Sisters 34
 - 3 Dover 42
 - 4 Londen 51
 - 5 Motopia 65
 - 6 Een geweldig park 74
 - 7 De bossen in 87
 - 8 Terug naar de kust 103
 - 9 Dagtochtjes 116
 - 10 Naar het westen 133
 - 11 Devon 146
 - 12 Cornwall 159
 - 13 Prehistorisch Engeland 176
 - 14 East Anglia 185
 - 15 Cambridge 201
 - 16 Oxford en omgeving 210
 - 17 De Midlands 223
 - 18 Het is zó verkwikkend! 234
 - 19 Het Peak District 246
 - 20 Wales 260
 - 21 Het noorden 274
 - 22 Lancashire 288
 - 23 Het Lake District 300
 - 24 Yorkshire 313
 - 25 Durham en het noordoosten 321
 - 26 Naar Cape Wrath (en nog een flink eind verder) 333
- Kort nabericht en dankwoord 347

PROLOOG

I

Een van de dingen die je meemaakt als je ouder wordt, is dat je een heleboel nieuwe manieren vindt om je te bezeren. Laatst, op vakantie in Frankrijk, werd ik pal op mijn hoofd geraakt door de automatische slagboom van een parkeerterrein, iets wat ik zeker niet voor elkaar had gekregen in mijn jongere, meer alerte jaren.

Er zijn feitelijk maar twee manieren om een slagboom van een parkeerterrein op je hoofd te krijgen. De ene is: onder een opgerichte slagboom gaan staan en willens en wetens toelaten dat hij op je neerdaalt. Dat is duidelijk de gemakkelijkste manier. De andere methode – waarbij je een heel eind komt met een licht verminderd geestelijk vermogen – is: vergeten dat je zojuist een slagboom omhoog hebt zien gaan, in de aldus vrijgekomen ruimte stappen en daar met op elkaar geperste lippen blijven staan nadenken over je volgende stap, en dan volkomen verbouwereerd voelen dat de slagboom op je hoofd kwakt, als een moker op een spijker. Dat was de door mij verkozen methode.

Ik moet er meteen bij zeggen dat dit geen kinderachtige slagboom was, meer een soort steigerpaal met massa en beweegkracht, eentje die niet gewoon in zijn opvangpaal viel, maar er keihard in knalde. Het decor van dit tot schedelletsel leidend avontuur was een groot parkeerterrein in de bekoorlijke Normandische badplaats Étretat, niet ver van Deauville, waar mijn vrouw en ik een paar dagen naartoe waren gegaan. Op dat moment was ik echter alleen en probeerde ik bij een steil rotspad aan het uiteinde van het parkeerterrein te komen, waarbij mij de weg werd versperd door de slagboom, die voor een man van mijn afmetingen te laag was om eronderdoor te duiken en veel te hoog om eroverheen te springen. Terwijl ik daar stond te aarzelen stopte er een auto, de chauffeur pakte een ticket, de slagboom ging omhoog en de chauffeur reed door. Dit was het moment waarop ik verkoos om de vrijgekomen open ruimte te betreden en daar te blijven staan nadenken over mijn volgende stap, niet vermoedend dat die voornamelijk uit een neerwaartse beweging zou bestaan.

Welnu, ik ben nog nooit zo onverwachts en keihard geraakt. Ineens was ik de verwardste én meest relaxte persoon in Frankrijk. Mijn benen knikten en vouwden zich onder mij en mijn armen gingen zo onafhankelijk hun eigen gang dat ik het klaarspeelde om mezelf met mijn ellebogen in mijn gezicht te slaan. De daaropvolgende minuten wandelde ik ongewild voornamelijk zijwaarts verder. Een vriendelijke dame hielp me naar een bankje en gaf me een stukje chocola dat ik, zoals ik de volgende ochtend merkte, nog steeds vastklemde. Terwijl ik daar zat kwam er nog een auto het terrein op en viel de slagboom met een galmende metaalachtige klank terug in zijn opvangpaal. Eigenlijk kon het niet, dat ik zo'n harde klap had overleefd. Maar omdat ik een beetje paranoïde ben en geneigd tot heimelijke theatraliteit, raakte ik er vervolgens van overtuigd dat ik ernstig inwendig letsel had opgelopen dat zich nog niet duidelijk had gemanifesteerd. Bloed zou een plas in mijn hoofd vormen, als water in een langzaam vollopend bad, en al gauw zouden mijn ogen naar boven draaien, zou ik een dof gekreun uitbrengen en traag omvallen, om nooit meer op te staan.

De positieve kant van denken dat je op het punt staat dood te gaan is dat het je blij maakt met het beetje leven dat je nog rest. De drie daaropvolgende dagen zat ik voornamelijk waarderend naar Deauville te staren, bewonderde ik de netheid en welvaart van de stad, maakte lange wandelingen over het strand en de boulevard, of bleef gewoon zitten kijken naar de golvende zee en de blauwe lucht. Deauville is een heel fijne stad. Er zijn veel ergere plekken om om te vallen.

Op een middag, toen mijn vrouw en ik op een bankje zaten met uitzicht op het Kanaal, zei ik in mijn nieuwe nadenkende stemming tegen haar: 'Ik durf te wedden dat elke willekeurige badplaats hier recht tegenover aan de Engelse kant met neergang en crises te kampen zal krijgen, terwijl Deauville welgesteld en aantrekkelijk blijft. Waarom zou dat zo zijn, denk je?'

'Geen idee,' zei mijn vrouw. Ze was een roman aan het lezen en geloofde niet dat ik stervende was.

'Wát ligt er eigenlijk tegenover ons?' vroeg ik.

'Geen idee,' zei ze en sloeg een bladzijde om.

'Weymouth?'

'Geen idee.'

'Hove misschien?'

'Met welk deel van "geen idee" heb je moeite?'

Ik keek op haar smartphone. (Ik mag geen eigen smartphone heb-

ben, omdat ik die kwijt zou raken.) Ik weet niet hoe nauwkeurig de op een smartphone getoonde landkaarten zijn – ze sporen ons vaak aan om naar Michigan of Californië te gaan, als we naar een plaats in Worcestershire zoeken –, maar de naam die op het scherm verscheen was Bognor Regis.

Ik dacht er op dat moment niets van, maar al gauw kreeg dit bijna iets profetisch.

II

Ik ging voor het eerst naar Engeland aan het andere uiteinde van mijn leven, toen ik nog heel jong was, pas twintig.

In die dagen kwam, voor een korte maar intensieve periode, het meeste dat de moeite waard was om kennis van te nemen uit Groot-Brittannië. The Beatles, James Bond, Mary Quant en minirokken, Twiggy en Justin de Villeneuve, Richard Burton en Elizabeth Taylors liefdesleven, prinses Margarets liefdesleven, The Rolling Stones, The Kinks, colbertjes zonder kraag, tv-series als *The Avengers* en *The Prisoner*, spionageromans van John Le Carré en Len Deighton, Marianne Faithfull en Dusty Springfield, non-conformistische films met David Hemmings en Terence Stamp die we in Iowa amper te zien kregen, toneelstukken van Harold Pinter die we helemaal niet zagen, het acteursduo Peter Cook en Dudley Moore met hun absurde humor, het satirische tv-programma *That Was the Week That Was*, het Profumoschandaal – echt bijna alles.

Advertenties in tijdschriften als *The New Yorker* en *Esquire* stonden veel voller met Britse producten dan later ooit nog het geval zou zijn: Gilbey's-gin en Tanqueray-gin, Harris-tweed, BOAC-lijnvliegtuigen, Aquascutum-petjes, -truien en -jassen, Viyella-overhemden, viltten hoeden van Keens, sweaters van Alan Paine en pantalons van Daks, MG- en Austin Healey-sportwagens en zo'n honderd soorten Schotse whisky. Het was duidelijk dat als je kwaliteit en comfort in je leven wenste, Britse artikelen je daar voor een groot deel aan konden helpen. Niet al die dingen sloegen ergens op, zelfs toen niet, eerlijk gezegd. Een populair reukwater uit die tijd droeg de naam Pub. Ik heb eigenlijk geen idee wat voor associaties dat moest oproepen. Ik heb in Engeland veertig jaar gedronken en ik kan niet zeggen dat ik in een pub ooit iets ben tegengekomen dat ik op mijn gezicht zou willen smeren.

Door alle aandacht die we in Iowa aan Groot-Brittannië schonken,

meende ik heel wat over dit oord te weten, maar bij aankomst merkte ik al snel dat ik het mis had. Ik kon er niet eens mijn eigen taal spreken. In de eerste paar dagen kon ik geen onderscheid maken tussen *collar* en *colour*, *khaki* en *car key*, *letters* en *lettuce*, *bed* en *bared*, of *karma* en *calmer*.

Omdat ik nodig naar de kapper moest, waagde ik me in Oxford in een unisekskapsalon, waar de eigenares, een grote en ietwat onheilspekkende vrouw, me naar een stoel bracht en kortaf meedeelde: 'U wordt vandaag geknipt door Fifi en Ned.'

Ik was enigszins verrast. 'Word ik vandaag geknipt door een vrouw én een man?'

'Nee, hoezo? U wordt gewoon geknipt door een van onze dames, Vivianette.' Ze keek me heel even aan, maar het was duidelijk dat ik de vermoeiendste idioot was die ze in lange tijd had ontmoet.

In een pub vroeg ik wat voor soort sandwiches ze hadden.

'Ham en kaas,' zei de man.

'O, ja graag,' zei ik gedecideerd.

'Ja graag wat?' zei hij.

'Ja graag ham en kaas,' zei ik, maar nu iets beschroomder.

'Nee, het is of ham of kaas,' legde hij uit.

'U verkoopt ze niet samen in één sandwich?'

'Nee.'

'O,' zei ik verrast, boog me toen naar hem toe en zei op lage, vertrouwelijke toon: 'Waarom niet? Te veel van het goede zeker?'

Hij staaarde me aan.

'Goed, doet u maar kaas,' zei ik berouwwol.

Toen de sandwich kwam, was de kaas buitensporig aan flarden gereken – ik had een zuivelproduct nog nooit zozeer verminkt zien worden voordat het werd opgediend – en ging hij vergezeld van een donkerbruine saus met 'stukjes' erin, iets wat, zoals ik nu weet, Branston Pickle was, maar wat me toen voorkwam als iets wat je vindt als je hand in een verstopte toiletpot steekt.

Ik nam voorzichtig een hapje en stelde vergenoegd vast dat het heerlijk smaakte. Langzaam drong het tot me door dat ik een land had ontdekt dat volkomen vreemd voor me was en me toch wonderlijk goed beviel. Het is een gevoel dat ik nooit meer ben kwijtgeraakt.

Mijn tijd in Groot-Brittannië beschrijft een soort klokvormige curve, die in de onderste linkerhoek begint in de 'weet bijna helemaal niets'-

zone en langzaam opklimt naar een 'behoorlijk diepgaande vertrouwdheid' aan de bovenkant van de curve. Toen ik die top had bereikt, nam ik aan dat ik daar voorgoed zou blijven, maar sinds kort ben ik aan het afglijden naar de andere kant van de curve, naar onwetendheid en verbijstering, nu ik merk dat ik woon in een land dat ik helemaal niet meer herken. Het is een oord met heel veel beroemdheden van wie ik de namen niet ken en de talenten niet kan onderscheiden, een land met acroniemen als BFF, TMI of TOWIE die me moeten worden uitgelegd (ze betekenen respectievelijk Best Friends Forever, Too Much Information en *The Only Way is Essex*, een tv-programma) en met veel mensen die een ander soort werkelijkheid lijken te ervaren dan de werkelijkheid die ik ken.

Ik weet me constant geen raad in deze nieuwe wereld. Onlangs werkte ik een bezoeker de deur uit, omdat ik niet wist wat ik anders met hem moest doen. Het was een meteropnemer. Aanvankelijk was ik blij hem te zien. We hebben voor het laatst een meteropnemer in huis gehad tijdens het premierschap van Edward Heath, begin jaren zeventig, en daarom liet ik hem graag binnen en haalde ik zelfs een keukenladder, zodat hij de stand makkelijker kon aflezen. Pas toen hij vertrok en een minuut later weer terugkwam, begon ik onze innige relatie te betreuren.

'Sorry, ik moet ook de meter in het herentoilet aflezen,' vertelde hij me.

'Pardon?'

'Hier staat dat er een tweede meter is, in het herentoilet.'

'Tja, we hebben geen herentoilet, omdat dit een woonhuis is, snap je?'

'Hier staat dat het een school is.'

'Nee, dat is het niet. Het is een woning. Waar je zelf net in was. Heb je ruimtes vol jonge kinderen gezien?'

Hij dacht een ogenblik diep na.

'Vindt u het goed als ik een kijkje neem?'

'Pardon?'

'Gewoon even rondkijken. Kost hooguit een minuutje of vijf.'

'Denk je dat je een herentoilet zult vinden dat we op de een of andere manier over het hoofd hebben gezien?'

'Je weet maar nooit!' zei hij kwiek.

'Ik doe nu de deur dicht, want ik weet niet wat ik anders moet doen,' zei ik, en sloot de deur. Ik hoorde hem door het hout nog zachtjes mekkeren. 'Bovendien heb ik een belangrijke afspraak,' riep ik terug door

het hout. En dat was waar. Ik had inderdaad een belangrijke afspraak – een die toevallig alles te maken heeft met dit boek.

Ik stond op het punt naar Eastleigh te gaan om een inburgerings-examen te doen ter verkrijging van het Britse staatsburgerschap.

De ironie hiervan ontging me niet. Juist nu het leven in het hedendaagse Groot-Brittannië me opnieuw voor raadselen begon te stellen, werd ik opgeroepen om te laten zien dat ik kaas had gegeten van dit land.

III

Lange tijd waren er twee manieren om Brits staatsburger te worden. De eerste en lastigste, maar, paradoxaal genoeg, gebruikelijkste methode was je weg te vinden naar een Britse baarmoeder en daar negen maanden te wachten. De andere manier was een paar formulieren invullen en een eed afleggen. Maar vanaf 2005 moesten mensen in deze tweede categorie bovendien hun bekwaamheid in de Engelse taal aantonen en slagen voor een kennistoets.

Ik bleef verschoond van de taaltoets, omdat het Engels mijn moedertaal is, maar niemand blijft verschoond van de kennistest, en die is zwaar. Hoe goed je Groot-Brittannië ook denkt te kennen, de dingen die je moet weten om voor de toets ‘Leven in Groot-Brittannië’ te slagen weet je niet. Je moet bijvoorbeeld weten wie Sake Dean Mahomet was (de man die de shampoo in Groot-Brittannië introduceerde – echt waar). Je moet weten onder welke andere naam de Onderwijswet uit 1944 bekendstaat (de Butler Act). Je moet weten wanneer het niet-erfelijke Hogerhuislidmaatschap in het leven werd geroepen (1958) en in welk jaar de maximale duur van een werkdag voor vrouwen en kinderen werd teruggebracht tot tien uur (1847). Je moet kunnen zeggen wie Jenson Button is (de Britse Formule 1-wereldkampioen in 2009) – en het is zinloos om te vragen waarom. Het staatsburgerschap kan je worden geweigerd als je niet weet hoeveel lidstaten het Gemenebest telt, wie de vijanden van Groot-Brittannië in de Krimoorlog waren, hoeveel procent van de bevolking zich sikh, moslim, hindoe of christen noemt en wat de werkelijke naam van de Big Ben Tower is (de Elizabeth Tower). Je moet zelfs een paar dingen weten die feitelijk niet kloppen. Als er bijvoorbeeld wordt gevraagd: ‘Wat zijn de twee verst van elkaar verwijderde punten op het Britse vasteland?’, dan moet je zeggen: ‘Land’s End en John o’Groats’, ook al zijn ze dat niet. Dit is echt een heel zware test.

Om me voor te bereiden bestelde ik de complete set studiegidsen, bestaande uit een glanzende paperback getiteld *Life in the United Kingdom: A Guide for New Residents*, en twee bijbehorende boeken: een *Official Study Guide*, die je vertelt hoe je het eerste boek moet gebruiken (kortweg: beginnen op pagina één en dan de daaropvolgende pagina's een voor een doorwerken) en het boek *Official Practice Questions and Answers*, met zeventien oefentoetsen. Daarvan deed ik er natuurlijk eerst een paar voordat ik ook maar een woord in de studiegidsen had gelezen, en ik was geschokt hoe slecht ik scoorde. Bijvoorbeeld, wanneer je gevraagd wordt: 'Hoe heten leden van het parlement van Wales?', is het antwoord niet 'voornamelijk Gareth en Dafydd'. Het juiste antwoord luidt: 'AM's, ofwel Assembly Members.'

De studiegids is een interessant boek, op een prettige manier bescheiden, soms een beetje oppervlakkig, maar met het hart op de juiste plaats. Je leest dat Groot-Brittannië erg gesteld is op fair play, vrij goed is in kunst en literatuur, goede manieren op prijs stelt en zich vaak prijzenswaardig inventief heeft getoond, vooral als het ging om dingen die met stoomkracht werken. De mensen zijn doorgaans fatsoenlijke luitjes die tuinieren, uit wandelen gaan in de natuur, op zondag rosbief en yorkshirepudding eten (tenzij het Schotten zijn, want die hebben waarschijnlijk liever haggis). Ze vieren vakantie aan de kust, gehoorzamen de Green Cross-instructies voor veilig oversteken, staan geduldig in de rij, stemmen verstandig, respecteren de politie, vereren de monarch en hebben als devies 'alles met mate'. Af en toe gaan ze naar een pub om twee, of minder, goede glazen Engels bier te drinken en een potje te biljarten of te kegelen. (Soms krijg je het idee dat de mensen die de gids hebben geschreven wat meer de deur uit zouden moeten gaan.)

Af en toe is het boek er dermate op bedacht geen aanstoot te geven dat het feitelijk helemaal niets zegt, zoals in dit, hier volledig geciteerde commentaar op het hedendaagse Britse muziekleven: 'Er zijn veel verschillende locaties en muzikale evenementen die overal in het Verenigd Koninkrijk plaatsvinden.' Dank u voor dat rijke inkijkje (en ik ben niet graag betweterig, maar locaties vinden niet plaats – ze zijn er, dat is alles). Soms heeft het boek het simpelweg mis, zoals wanneer het verklaart dat Land's End en John o'Groats de verst van elkaar verwijderde punten van het land zijn, en soms zit het er ook op een dubieuzere manier naast. Het vermeldt de acteur Anthony Hopkins als het soort persoon op wie Britten trots kunnen zijn, zonder er blijkbaar bij stil te staan dat Anthony Hopkins tegenwoordig Amerikaans staatsburger is

en in Californië woont. Ook spelt het zijn voornaam verkeerd. Het noemt de literaire hoek van Westminster Abbey de 'Poet's (enkelvoud, in plaats van het meervoud Poets') Corner', misschien in de overtuiging dat daar steeds maar één dichter herdacht wordt. In het algemeen probeer ik me niet al te druk te maken over dit soort dingen, maar als het een vereiste is dat mensen die de test doen het Engels volledig onder de knie hebben, is het misschien een goed idee om erop te letten dat degenen die de test maken van eenzelfde competentie blijk geven.

En zo, na een maand ijverig studeren, brak dan mijn examendag aan. Mijn instructies luiden dat ik me op de afgesproken tijd moest melden in een centrum, genaamd Wessex House, in Eastleigh, Hampshire, het examen centrum dat het dichtst bij mijn huis lag. Eastleigh is een satellietstadje van Southampton en blijkt tijdens de Tweede Wereldoorlog zwaar te zijn gebombardeerd, hoewel misschien niet echt zwaar genoeg. Het is een opvallend onopvallende stad – niet verlamd lelijk, maar ook niet aantrekkelijk; niet ellendig arm, maar ook niet welvarend; niet helemaal dood in het centrum, maar duidelijk niet florerend. Het busstation is niet meer dan een buitenmuur van de supermarkt Sainsbury's, met een glazen luifel erover, blijkbaar om duiven een droge schijfplek te bezorgen.

Net als veel andere Britse steden heeft Eastleigh zijn fabrieken en werkplaatsen gesloten en concentreert de stad nu al zijn economische energie in het zetten en drinken van koffie. Er zijn in wezen twee soorten winkels in de stad: lege winkels en koffietenten. Sommige lege winkels waren volgens een bord in hun etalage bezig met de omzetting naar een koffiebar, en veel koffiebarretjes wekten, te oordelen naar de hoeveelheid klandizie, de indruk dat ze weer op het punt stonden een lege winkel te worden. Ik ben geen econoom, maar ik vermoed dat dit de zogenoemde vicieuze cirkel is. Een of twee avontuurlijkere ondernemers hadden een ramsjwinkel of een boekmakerskantoortje geopend, en een paar liefdadige instellingen hadden andere verlaten panden overgenomen, maar al met al leek Eastleigh een plek waar je ofwel een kopje koffie kon drinken ofwel naar poepende duiven kon gaan zitten kijken. Ik nam, in het belang van de economie, een kop koffie, keek naar een poepende duif aan de overkant en meldde me toen in Wessex House voor mijn test.

Op deze ochtend waren we met z'n vijven, klaar om getest te worden. We werden naar een ruimte vol lessenaars gebracht, allemaal voorzien